

ОТЕЧЕСТВО ЛЮБЕЗНО

Бов – две селища с едно име

Дана Дечева

*„... религиозен, съзерцателен,
мистик става човек тука,
лице с лице с Бога, комуто чувства
духът и мъдростта, и неизмеримостта...“
Иван Вазов*

Мястото пленява с красотата на реката, скалите, множеството проломи, пропасти и буйна растителност, както и с многото туристически забележителности в околността. Селото и неговите махали са кацнали високо между планинските върхове и пътникът, изкатерил се по стръмните склонове и добрал се дотам, не може да не изпита възхита от простора и чувството, че се слива с небето.

Близостта на Бов до столицата е определяща за развитието му като туристическа дестинация. Това е предпоставка селището да се наложи като място за краткотраен отдих на софиянци, както и за вилен туризъм. През Бов минава основната железопътната магистрала София – Мездра – Горна Оряховица. Това е линия, коя-

Гара Бов е разположена на 50 км северно от София. Нагморската височина на селището е едва 340 м, докато село Бов, разположено на 6 км североизточно от гара Бов, има нагморска височина около 900 м. Гарата е разположена от двете страни на живописното Искърско дефиле в Стара планина.

то осъществява връзката между столицата и Северна България.

Релефът на Бов е с подчертан планински характер. Именно този тип релеф има голямо значение за туризма. Териториите в района са предимно ниско и среднопланински. Нагморската височина варира значително и се наблюдава

голямо разнообразие от релефни и скални образувания. Най-високата точка от землището – вр. Изгремец, е на 1495 м. Релефът е подходящ за по-продължителни преходи, в които да се редуват стръмни изкачвания и спускания, прекосяване на ливадни местности, преодоляване на скални маси или речни корита.

Мястото, където се намира Гара Бов, е много интересно от геоложка гледна точка, тъй като Искърският пролом предста-

вява напречен разрез на Старопланинската верига. Могат да се извлекат сведения за геоложкия състав на планината, както и да бъдат изследвани различните ѝ слоеве. Учените смятат, че река Искър е съществувала преди да се появи Стара планина и след като веригата е започнала да се издига бавно, си е прорязала пътя през планината. Стръмно спускащите се дерета и карстовите форми са характерни елементи на релефа в обхвата на Искърското дефиле.

На територията на Бов се издигат няколко върха: Яворец (1348 м), Гарван (1172 м), Свредело (1266 м), Колибище (1231 м), Кошушки (1164 м) и Издремец (1495 м).

В землището на Бов има много пещери. Макар и не напълно проучени до момента, те привличат отделни туристи. Районът на Бов е богат на речни води. Тук преминава най-дългата водна артерия в България – река Искър. Тя дава възможност за практикуване на риболов, както и за упражняване на екстремни спортове. В участъка на гара Бов се организира рафтинг. Реката обаче не е подходяща за гмуркане и плуване. Силно замърсен в близкото минало, понастоящем Искър възстановява своя екобаланс, тъй като вече не функционират повечето предприятия, източници на замърсяване.

През землището на Бов протичат и по-малки реки, притоци на река Искър. Такива са реките Скакля, Трескавец, Бовска и Габровница. Всяка една от тях в летните месеци се ползва за плуване и разхлаждане,

пикници, излети, риболов. Атрактивните вирове на тези реки за съжаление не са обезопасени. Само на отделни места е изградена туристическа инфраструктура. Поречието на река Скакля е най-масово посещаваната дестинация в района на Бов. Тя води началото си под връх Драгоданица и се влива в река Искър на 300 м северо-западно от гара Бов. **Скакленският водопад**, който се явява втори по височина в страната след Калоферското пръскало, предизвиква голям интерес сред туристите. Той е защитен природен обект. Висок общо около 120 м, той се състои от три каскадно разположени скока. Първото и най-високо стъпало е 85 м, второто – около 20 м. Водопадът се спуска от внушителен подковообразен варовиков венец. Пълноводен е през пролетта и тогава панорамата е най-привлекателна. Реката се подхранва от едноименния **карстов извор Скакля**, извиращ от тесен скален процеп на 70 м под най-долния праг на водопада. В района има рибовъдно стопанство, където се отглежда пъстърва. Бовската река води началото си от карстов извор под вр. Яворец. Тя протича диагонално през село Бов и в югозападния му край образува два много красиви водопада, високи 30 м и 24 м. Неотдавна гражданската общност под ръководството на читалищните дейци в гара Бов изградиха екопътека „Под камико“ по поречието на Бовската река от гарата до водопадите под село Бов. В местността Издремец има две свлачищни

Екопътека „Под камико“

езера, които са зарибени и привличат множество рибари.

Други забележителности в района на Бов са:

- **Вазовата пътека.** Тя започва от „Вазовата къща“ в обезлюдената махала Данзовци, слиза по течението на р. Трескавец до Гара Бов, прехвърля Искъра, минава през махала Скакля, по левия бряг на река Скакля. Изкачва се до горния праг на скалния венец на водопада Скакля до село Заселе и се спуска от дясната страна на реката. Достига до панорамната скала „Злио камик“ над река Искър. Понастоящем е възстановена като екопътека само в участъка гара Бов – село Заселе.

- **Защитена природна местност „Трескавец“** – обхваща долината на едноименната река.

- **Двата водопада** в скалния венец „При камико“, разположени по горното течение на Бовска река.

- **Множество карстови извори.**

- **Бифуркация** в местността Разделената вода – рядко срещан хидроложки феномен – разделяне на един извор на две реки, мечащи в две различни посоки: Габровница – на север, и Огойска – на юг.

- **Пещерите:** Мечата гупка (564 м) с открити останки от кроманьонски човек и римски монети, Кенова гупка (174 м), Яворецка – непроучена, но богата на пещерни образувания, Свредело – пропадна пещера, привлекателен обект за екстремн туризъм, но непроучена и необезопасена. Параклиса (41 м), Шундата (21 м), Петлювдолски гупки (21м), Козарска пещера, Ритите гупки, Катя и др.

- **Скалните феномени „Малките ритли“, „Камината“, „Триъгълника“.**

- **Двете свлачищни езера** под връх Изгремец.

Бов има богата история и заселници в района през най-различни епохи – траки, римляни, латинци. Много съществен за формирането на културноисторическото наследство на Бов е латинският период. Най-разпространената версия за произхода на името на селището, свързана с легендата за маркиз Дьо Бьов (френски рицар, благородник), е умело използвана от местните жители за привличането на туристи. Според нея името на селото е дадено от маркиз Дьо Сен Бьов през 1206 г. Рицарят, участник в Четвъртия кръстоносен поход, бил пленен от войските на цар Калоян. След смъртта на Балдуин Фландрски пленените кръстоносци били разселени по българските земи. Цар Калоян направил маркиз Дьо Бьов свой васал в района на днешен Бов и го заточил там заедно с още 1000 рицари. Кръстоносците били настанени в най-долната, тогава незаета част на селото. Те донесли със себе си своята по-висока култура и напредничави идеи. В землището на село Бов френските рицари каптирали съществуващите планински извори, давайки им свои латински имена, и водоснабдили селото с пръстени водопроводни тръби (останки от тях са открити през 70-те години на XX в., като част от такава тръба е съхранена в музейната сбирка в читалище „Светлина“ – гара Бов). Кръстоносците благоустроили и защитили селището, ограждайки го със здрави крепостни зидове. Спомен от този период са съхранените в местната топоним

мия имена на ригове, върхове, местности и извори (пр. изворите Мацула от лат. *tazula* – мръсно, разкаляно място, и Чичеро от лат. *cicero* – водач). Това се отнася и до запазените до днес бовски родове Бугари и Латинци. Историческите факти, събрани през 80-те години на XX в. от екип на Националния институт за паметниците на културата, потвърждават това предание. Стилът на живот от миналото е частично запазен и днес в по-отдалечените махали на селището. Архаичните (и в голяма степен екологични) земеделие и скотовъдство продължават да се практикуват от по-възрастните жители. Запазени са традициите в приготвянето на домашна храна. Екологичните млечни и месни продукти, както и типичните за района различни видове ракии (сливова, гренкова, малинова) са добри предпоставки за развитието на селски и кулинаруен туризъм.

Значими за формирането на социално-познавателното наследство на Бов са присъствието и творчеството на българския поет и писател Иван Вазов в селището. Тук той написва известните си произведения „Из Мала Стара планина“ и „Дядо Йоцо гледа“. Една от важните културноисторически забележителности е „Вазовата къща“ – запазена старинна къща в махала Данговци, в която през 1917 и 1918 г. е живял и творил Иван Вазов. Тя е сред малкото съхранени къщи в защитената местност Трескавец. Вазовата пътека, описана по-горе като част от природните забележителности, е била често използван маршрут от писателя. Води началото си именно от тази къща, и завършва със скалата „Злио камик“, навесена над р. Искър, срещу Гара Бов, при края на осмия жп тунел по посока Мездра, където някога е живял прототипът на Вазовия герой – дядо Йоцо, от едноименния разказ. Този човек е Йордан Маринков Църнярски. Недалече от скалата са били разположени къщата и кошарата му с животните. Ослепял след падане върху тила си по време на буря, докато бил със стадото си. Но дори и този тежък удар на съдбата не сломил духа на жилавия и буден планинец, който въпреки слепотата си с копнеж изживявал новото време на следосвобожденска България, навесен над новопостроената железница. Дядо Йоцо доживял до 60-годишна възраст, когато една зимна утрин го открили на неговата любима скала, замръзнал, с немиждащ възор, отправен към железницата. От спомените на местни-

Карстов извор Скакля

Скакленският водопад

Дана Дечева завършва магистратура в Геолого-географския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ със специалност „Културен туризъм“. Дипломната ѝ работа е свързана с проучване на възможностите за развитие на туризма в Бов.

те хора се знае, че „Злио камик“ често вземал жертви от стагата на стопаните, които ги изкарвали на паша около опасната скала. Ето защо мястото носи това име на местния диалект. Тази туристическа забележителност е лесно достъпна и се намира в непосредствена близост до жп гара Бов.

В района на Бов има множество културно-исторически забележителности, ма-

териални носители на културата и историята на селището от различните епохи. По-значимите от тях са: културен пласт от неолитно селище, останки от старинни рудници, останки от римска крепост, датирани от III в. сл.Хр., руини на антична крепост и останки от средновековно селище, останки от древен римски път, останки от късноантична крепост и руини на средновековните български манастири „Св. Архангел Михаил“ и „Св. Панталей пътник“, множество каменни оброчни кръстове. Средновековният манастир „Седемте престола“ се намира в непосредствена близост до землището на Бов, в долината на р. Габровница. Уникален със своята архитектура (състои се от седем отделни помещения параклиси, всяко едно с олтар – престол, пригодни за църковна служба) и история, манастирът е един от 100-те национални туристически обекта.

Бов... Едно кътче от България, което заслужава да се посети. ■